

Kaarsenmakerij Dipam, Driebergen

'Wat een prachtige winkel hebben jullie hier, zeg!' 'Dat ik dat niet wist, ik woon hier al 15 jaar'. 'Zulke opmerkingen krijgen we nog steeds regelmatig te horen, zelfs van plaatsgenoten'.

We zijn op bezoek bij Dipam in Driebergen, bij het bedrijf waar kaarsen van uitsluitend bijenwas worden gemaakt. Sinds zes jaar is aan het bedrijf ook een grote winkel verbonden en kan men er groepen ontvangen tot circa 30 personen.

Jos Willemse, medeoprichter, is acht jaar geleden begonnen met imkeren, niet voor de honing maar om te weten te komen wat er allemaal komt kijken bij de productie van bijenwas. En dat werd een bijzondere ontmoeting met de bijen!

Jos verzorgt op het landgoed Kraaybekerhof in Driebergen circa acht volken, zowel in korven als in kasten. Ook in het bedrijf vinden we een bijenvolk in een 8-raams kijkkastje. Daarnaast staat er in de winkel een driedimensionale diapresentatiekast van Hugo de Wijs met prachtige dia's van de bijen. Vele groepen komen een workshop volgen en leren er, naast het kaarsen maken, het bijenleven van dichtbij kennen.

De was

Dipam zou zelf honderdduizenden volken moeten verzorgen om in de eigen bijenwasbehoefte te kunnen voorzien. Dit gaat niet! Vandaar dat Dipam veel bijen-

was betreft uit het buitenland, zo'n 20.000 kg per jaar. Jos is kritisch en wilde graag weten hoe de imkers, van wie hij de was kocht imkerden, en of dat wel allemaal zo dier- en milieuvriendelijk gebeurde. Ook wilde hij weten waaraan bijenwas eigenlijk moet voldoen om bijvoorbeeld in geneesmiddelen te mogen worden verwerkt. Het liefst wilde Dipam met bijenwas werken die van biologisch of biologisch-dynamisch werkende imkers afkomstig zou zijn. Dit bleek allemaal niet zo simpel, de realiteit stelde hem voor heel wat uitdagingen.

Daarnaast wilde Dipam natuurlijk ook nog de beste kaarsen van die prachtige bijenwas maken. En tot slot wilde Dipam o.a. ex-(drugs)verslaafden begeleiden bij hun eerste werkervaring, na een afkickprogramma te hebben doorlopen.

De werkwijze

Al 21 jaar wordt er aan deze dingen gewerkt: begonnen met handdampelen in geleende potten en pannen, is Dipam nu uitgegroeid tot een modern ambachtelijk bedrijf waar met behulp van machines en nog steeds veel handwerk, honderdduizenden kaarsen van bijenwas worden gemaakt. Ongeveer de helft van de kaarsen blijft in Nederland; de andere helft gaat naar vele andere landen.

Jos werkt samen met een vaste medewerker. Dipam is een echt seizoensbedrijf en moet daarom gebruik maken van circa 30 oproepkrachten.

De herkomst

Wereldwijd wordt per jaar enige miljoenen kilo's bijenwas geoogst. Veel wordt gewoon weggegooid of verbruikt als brandstof om het eten op te koken of de kachel te stoken! Meestal gaat het om de honing en is de vuile was afval. Gelukkig wordt er ook op vele plekken zorgvuldig met de was omgegaan en wordt de was door handelaren verzameld en aangeboden. Grote wasexporteurs zijn met name China en Argentinië. Kleinere exporteurs zijn Nieuw Zeeland, vele Afrikaanse landen en de landen in het Oosten van Europa. Bijenwas is er in vele kwaliteiten. Voor bijvoorbeeld toepassing in cosmetische producten, waar circa 50% naar toe gaat, is het van belang dat de bijenwas goed te bleken is. Voor Dipam is het van belang dat de was een mooie kleur heeft en lekker ruikt. Dipam kaarsen zijn gemaakt van 100% zuivere bijenwas; om dit te garanderen laten we de was steekproefsgewijs contro-

leren, vooral op bijmengingen en op het aanwezig zijn van residuen van bijvoorbeeld varroabestrijdingsmiddelen. Daarom importeren wij was uit onder andere Ethiopië omdat die was aan deze eisen voldoet. Ook het Bijenhuis in Wageningen gebruikt o.a. deze was voor het maken van de kunststraat omdat hij zo zuiver is, zuiverder dan de was van menig Nederlands imker. Gelukkig groeit het aantal imkers, vooral buiten Europa, die biologisch of biologisch-dynamisch willen werken. Met een aantal van deze imkerprojecten hebben wij contact en helpen waar mogelijk. Helaas levert dat tot nu toe voor ons niet voldoende bijenwas op. Maar de verwachting is dat dit de komende jaren wel zal gaan gebeuren, voor een prijs die voor alle betrokken partijen redelijk zal zijn.

Het filtreren

De ruwe bijenwas die wij inkopen moet eerst zeer goed gefiltreerd worden. Anders kunnen wij er geen goed brandende kaars van maken. Wij doen dit door de was door een filter heen te persen, waar dan het vuil in achterblijft. Ook het water moet uit de was verdampen. Voor het maken van onze theelichtjes wordt de was nogmaals door een nog fijner filter geleid. Dit is noodzakelijk wanneer je goed brandende theelichtjes wilt krijgen. Soms ziet bijenwas er aan de buitenkant heel schoon en mooi uit, maar blijkt er toch geen goed brandende kaars van te maken. Dit komt

omdat er dan toch nog te veel zeer kleine verontreinigingen in zitten die de lont doen verstoppelen. Wij kleuren de bijenwas niet bij en voegen ook geen kunstmatige geurstoffen aan de was toe, wat zeer veel gebeurt. Wij werken uitsluitend met ongebleekte en gebleekte, ivoorwitte, bijenwas. De was wordt momenteel gebleekt met actieve kool, zeg maar Norit. Dit zwarte poeder wordt door de was gemengd en neemt de kleurstof in zich op en wordt er daarna weer uit gefiltreerd.

Voor het maken van de kaarsen gebruiken wij drie dompelmachines; voor de kleinere bestellingen of zeer grote maten dompelen wij nog met de hand. Ook gieten wij veel kaarsen in rubberen mallen, ook op bestelling.

In onze winkel vindt u naast onze kaarsen vele kandelaars en kunt u kaarsen laten decoreren met (eigen) afbeeldingen. Dipam levert veel kaarsen voor kerstpakketten of als relatiegeschenken. Zoekt u bij u in de buurt een winkel die onze kaarsen verkoopt, kijk dan voor de verkooppunten op onze website www.dipam.nl

*Jos Willemse, Dipam C.V., Van Rijckevorselstraat 4^A
3972 ER Driebergen, 0343-51 44 82.*